

5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve Çalışma Mevzuatı

Ömer BENOKAN

1. Kanunun Kapsamı

18 Şubat 2009 tarih ve 5838 sayılı Kanun 28 Şubat 2009 tarihli Resmi Gazete Mükerrer Sayısında yayınlanarak yürürlüğe girdi (27155 sayılı).

Söz konusu Kanun ile,

- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun,
- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun,
- 5/5/1983 tarihli ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun,
- 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun,
- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun,
- 31/12/2013 tarihine kadar, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun,
- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun,
- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun,
- 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun,
- 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun,
- 1/7/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun,
- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun,
- 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun,
- 2/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanunun,
- 5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun,
- 12/4/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun,
- 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun,
- 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun,
- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun,
- 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun,
- 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun,
- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun,
- 29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun,
- 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun,
- 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun
- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun,
- 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun,

- 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun,
- 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun,
- 13/10/1983 tarihli ve 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununun,
- 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun,
- 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun,

bazı maddeleri değiştirilmiş, kanunlara bazı madde veya geçici maddeler eklenmiş bazı maddeleri de yürürlükten kaldırılmıştır.

2. Çalışma yaşamına getirdikleri

2.1. Kısa Çalışma Ödeneği

25/08/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 8 – 2008 ve 2009 yıllarında kısa çalışma için yapılan başvurulara münhasır olmak üzere, ek 2 nci maddenin ikinci fıkrasında kısa çalışma için öngörülen azami üç aylık süre, altı ay olarak uygulanır; üçüncü fıkrasında öngörülen kısa çalışma ödeneği miktarı % 50 oranında artırılarak ödenir ve kısa çalışma ödeneği olarak yapılan ödemeler, başlangıçta belirlenen işsizlik ödeneği süresinden düşülmez. Bu maddenin yayımı tarihinden önce uygunluk tespiti yapılan kısa çalışma başvurularında süre, işverenin talebi halinde aynı şartlarla ve bu maddede öngörülen süreyi aşmamak kaydıyla uzatılır.

Bu maddede öngörülen ödenek miktarı aynı kalmak kaydıyla, kısa çalışma süresini altı ay daha uzatmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Ancak, bu dönemde kısa çalışma ödeneği olarak yapılan ödemeler, başlangıçta belirlenen işsizlik ödeneği süresinden düşülür."

Genel ekonomik kriz veya zorunlu nedenler ile işyerinin faaliyetine bir süre ara vermesi veya haftalık normal çalışma süresinin kısaltılması halinde ki buna işçinin ücretli izne çıkması denir, işçiye ücret ödenemeyen, izinli sayıldığı sürenin ücretinin bir bölümünün İşsizlik Sigortası Fonundan ödenmesini düzenleyen maddenin uygulanması ile ilgili olarak geçici bir madde eklenmiştir. Buna göre, 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin başvurular ile sınırlı olmak üzere, kısa çalışma ödeneği süresi 3 aydan 6 aya çıkarılmış, ve ödenek miktarı bu süre için %50 oranında artırılmıştır. Kısa çalışma ödeneği alan işçiler ileride işsizlik ödeneği alacak biçimde işsiz kalırlarsa, kısa çalışma ödeneği aldıkları süre işsizlik ödeneği alacakları süreden düşürülmekteydi. Bu madde ile kısa çalışma ödeneği alınan sürenin, işsizlik ödeneği alınacak süreden düşülmesini kaldırmaktadır. Bakanlar Kuruluna yararlanma süresi olan 6 ayı bir yıla kadar uzatma yetkisi verilmiştir.

2.2. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili düzenlemeler

2.2.1. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 97'nci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Sağlık hizmeti sunucuları, sunmuş oldukları hizmetlere ilişkin bir ay içinde düzenledikleri fatura ve eki belgeleri izleyen ayın onbeşine kadar Kuruma teslim ederler. Fatura teslim tarihi; süresi içinde teslim edilen faturalar için teslim edildiği ayın onbeşinci günü, süresi içinde teslim edilmeyen faturalar için ise teslim edildiği ayı takip eden ayın onbeşinci günü olarak kabul edilir. Fatura bedelinin

tamamı, fatura teslim tarihinden itibaren, altmış gün içinde, sağlık hizmet sunucularına avans olarak ödenir. Fatura ve eki belgeler, fatura teslim tarihinden itibaren üç ay içinde incelenerek avans hesabı kapatılır. İnceleme süresinin takip eden mali yıla sirayet etmesi durumunda, avans artıkları hakkında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 35 inci maddesindeki akreditiflere ilişkin hükümler uygulanır.”

2.2.2. MADDE 3 – 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 100 üncü maddesinin dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Üçüncü fıkra hükümleri çerçevesinde yetkilendirilen kamu idaresi, yetkilendirildiği hususlarla sınırlı olarak kendi mevzuatında yer alan yetkileri kullanabilir.”

2.2.3. MADDE 4 – 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 102 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiş, ikinci fıkrasında yer alan “(a) ve (b) bentlerinde” ibaresi “(b) bendinde” olarak değiştirilmiş ve üçüncü fıkrasında geçen “8 inci,” ibaresinden sonra gelmek üzere “9 uncu,” ibaresi eklenmiştir.

“j) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre sigortalılığı sona erenlere ilişkin bildirim ile 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesinde yer alan sandıklara, sandık iştirakçiliğinin başlama veya sona ermesine ilişkin bildirim, süresi içinde ya da Kurumca belirlenen şekle ve usule uygun olarak yapmayanlar veya Kurumca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu halde anılan ortamda göndermeyenler hakkında, her bir sigortalı veya sandık iştirakçisi için asgari ücret tutarında idari para cezası uygulanır.”

5510 sayılı Yasanın 4-1-a hükmüne göre sigortalı olanların işten ayrılmaları halinde Kuruma 10 gün içinde yapılması gerekli bildirimlerin idari para cezası yaptırımı bulunmuyordu. Bu değişiklik ile bildirim süresi içinde yapılmaması halinde bir asgari ücret düzeyinde idari para cezası getirildi. Yürürlük maddesine göre bu bildirim süresinde yapılmamasına ilişkin idari para cezası 1 Ağustos 2009 tarihinde yürürlüğe girecek.

2.2.4. MADDE 5 – 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Kuruma yapılan bazı bildirimlerin yeterli sayılması

EK MADDE 1 – İşverenler tarafından 8 inci, 9 uncu ve 11 inci maddelere göre Kuruma yapılan sigortalı ve işyerlerine ilişkin bildirimler; 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tazimi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi, 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 62 nci maddesi, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 48 inci maddesi ve 4857 sayılı İş Kanununun 3 üncü maddesi hükümleri uyarınca Bakanlık ile ilgili bölge müdürlüklerine ve Türkiye İş Kurumuna yapılması gereken bildirimlerin yerine geçer.

Ticaret sicili memurluklarınca işyeri tesciline ilişkin Kuruma yapılan bildirimlerin dışında, ayrıca Bakanlık ilgili bölge müdürlüğüne bildirimde bulunulmaz.

Geçici 20 nci maddede belirtilen sandıklar, Kuruma devir tarihine kadar iştirakçilerinin sandıkla ilgilerinin başlama ve sona ermesine ilişkin bildirimlerini en geç on gün içinde Kuruma yaparlar.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

Bu madde ile iş kanunları uyarınca yapılması gereken bazı bildirimler kaldırılıyor. Maddenin içerdiği bildirimler şunlar;

- a. 5953 sayılı Bası Mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun’un 3’ncü maddesinde belirlenen ve bu yasa kapsamına giren bir kuruluşla ilgili bildirimler,
- b. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu’nun 62’nci maddesi uyarınca “İşveren, işe aldığı veya herhangi bir nedenle iş sözleşmesi sona eren işçileri, izleyen ayın 15’ine kadar aylık bildirimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirmek zorundadır.” Hükmü gereğince verilen ve EK 1-EK 2 olarak isimlendirilen bildirimler,
- c. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu’nun 48’nci maddesi uyarınca “İşveren, hizmet akdi 51 inci maddede belirtilen hallerden birisine dayalı olarak sona ermiş olan sigortalılar hakkında; örneği Kurumca hazırlanacak üç nüsha işten ayrılma bildirgesi düzenleyip, 15 gün içinde bir nüshasını Kuruma göndermek, bir nüshasını sigortalı işsize vermek ve bir nüshasını da işyerinde saklamakla yükümlüdür.” Hükmü uyarınca İAB olarak isimlendirilen işten ayrılma bildirimleri,
- d. 4857 sayılı İş Kanunu’nun 3’ncü maddesinde belirlenen işveren ve alt işverenler tarafından bölge çalışma müdürlüklerine yapılması gereken bildirimler.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 8nci maddesindeki, “İşverenler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıcından önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdür.”

9’ncü maddesindeki, “Birinci fıkranın (a), (c) ve (d) bentlerine göre sigortalılığı sona erenlerin durumları işverenleri tarafından, (b) bendinde belirtilen şekillerde sona erenlerin durumları ise kendileri ve sözü edilen bentte belirtilen faaliyetin sona erme halinin bildirildiği kuruluşlar veya vergi daireleri tarafından, en geç on gün içinde Kuruma bildirilir”.

11’nci maddesindeki, “İşveren, örneği Kurumca hazırlanacak işyeri bildirgesini en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte, Kuruma vermekle yükümlüdür. Şirket kuruluşu aşamasında, çalıştıracağı sigortalı sayısını ve bunların işe başlama tarihini, ticaret sicili memurluklarına bildiren işverenlerin, bu bildirimleri Kuruma yapılmış sayılır. Ticaret sicili memurlukları, kendilerine yapılan bu bildirim en geç on gün içinde Kuruma bildirmek zorundadır.”

Hükümleri uyarınca Kuruma yapılan bildirimler, kaldırılan bildirimlerin işlevlerini yerine getirecek biçimde, İş Kur ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü ve bölge müdürlükleri tarafından Kurum veri depolarından elde edilebilecek.

Bu bildirimler verilmesi yükümlülüğü de 1 Ağustos 2009 tarihinden itibaren yani EK 5 adı ile anılan ve sigortalı işten çıkış bildiriminin, işten ayrılmayı izleyen 10 gün içinde, Kuruma gönderilmesini düzenleyen hükmün, bildirim süresinde yapılmaması halinde idari para cezası uygulanmasını içeren hükmün, yürürlüğe girmesi ile birlikte kaldırılacak.

2.3. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu

MADDE 6 – 5/5/1983 tarihli ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasının sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bakanlık; yetkili sendikanın belirlenmesinde ve istatistiklerin düzenlenmesinde, kendisine gönderilen üyelik ve istifa bildirimleri ile Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılan işçi bildirimlerini esas alır.”

Bu değişiklik, sendikaların kurulu buldukları işkolunda bulunan işçi sayılarına göre belirlenen işkolu barajlarını etkileyecek. İşçi sendikalarının bir işverenle toplu iş sözleşmesi yapabilmeleri için, öncelikle kurulu oldukları işkolunda çalışan işçilerin yüzde onu oranında üyeye sahip olmaları gerekiyor. İkinci olarak da toplu iş sözleşmesi yapabilmek için üye işçilerin çalıştığı işyerindeki işçi sayısının yüzde elli artı bir sayıda işçinin sendika üyesi olması gerekiyor. İşyeri bakımından herhangi bir sorun doğmayacak ancak işkolu yetkisi bakımından sendikaların çoğunluğu sahip oldukları yetkileri kaybedebilirler.

2.4. Teşvikler

2.4.1. AR-GE Vergi Desteği

MADDE 8 – 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun; ..., geçici 74 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 75 – 31/12/2013 tarihine kadar, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen Ar-Ge ve destek personelinin, bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisinin; doktoralı olanlar için yüzde 90’ı, diğerleri için yüzde 80’i verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilir. Bu süre içerisinde, anılan maddenin bu maddeye aykırı olan hükmü uygulanmaz.”

2.4.2. Kadın ve Genç İşçiliğin Teşviki

MADDE 32 – (1) 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun geçici 7 nci maddesinin birinci fıkrasındaki “bu maddenin yürürlük tarihinden önceki altı aylık dönemde” ibaresi “bu maddenin yürürlük tarihinden önceki altı aya veya 2008 yılı Aralık ve 2009 yılı Ocak aylarına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen” şeklinde ve “bir yıl” ibaresi “iki yıl” olarak değiştirilmiştir.

Kadın işçiliğinin ve genç işçiliğinin teşviki amacıyla;

“Geçici Madde 7 - (Ek madde: 15/05/2008-5763 S.K/20.md.)

18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınlardan; bu maddenin yürürlük tarihinden önceki altı aylık dönemde prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olması şartıyla, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki bir yıllık dönemde işyerine ait prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigortalı sayısına ilave olarak bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalıştırılanlar için; 506 sayılı Kanunun 72 nci ve 73 üncü maddelerinde sayılan ve 78 inci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin;” beş yıl içinde yüzde yüz oranından başlayarak her yıl yüzde yirmi oranında azalarak alınmaması kararlaştırılmıştır.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihe göre 1 Ocak-30 Haziran 2008 tarihleri arasında işsiz olan işçiler için teşvik uygulaması vardı. Bu kez 2008 Aralık ve 2009 Ocak aylarına ilişkin olarak işsiz olanlar da kapsama alındılar. Teşvik 30 Haziran 2009 tarihine kadar işe alınan bu nitelikteki işçileri kapsıyordu bu

kez yapılan değişiklik ile 30 Haziran 2010 tarihine kadar işe alınan işçiler de kapsama alınarak süre uzatıldı.

2.4.3.5084 sayılı Kanunla İlgili Teşvik

“(13) 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü, 4 üncü ve 6 ncı maddelerinin birinci fıkralarında yer alan “31.12.2008” ibareleri “31/12/2009” şeklinde değiştirilmiş, 7 nci maddesinin (h) bendinde yer alan “31/12/2007” ibaresinden önce gelmek üzere “31/12/2004 tarihine kadar tamamlananlar için 31/12/2009 tarihine kadar,” ibaresi eklenmiştir.”

(2) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun:

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine “meslek liselerinde okumakta iken veya yüksek öğrenimleri sırasında zorunlu staja tabi tutulan öğrenciler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 46 ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 82 nci maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar” ibaresi eklenmiştir.

b) 93 üncü maddesinin birinci fıkrasına, “Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.” ibaresi eklenmiştir.

c) Geçici 14 üncü maddesine “2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık aylığı almakta iken çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez ve bunlar hakkında da bu maddenin sosyal güvenlik destek primi alınmasına ilişkin hükümleri uygulanır.” fıkrası eklenmiştir.